

İslamiyet Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatında Söylev

1. Yiğit kullarım, aslan kullarım, benim sizlerden bir esirge-
diğim yok. Elimden geleni, devletin gücü yettiğince size
ulaştırıyorum. Padişahların boynuna borç olanı ben de
yapıyorum. Kıyamet gününde bana sizlerin yüzünden bir
soru yönelirse “Ya Rabbi, ben kulun, senin dinine can baş
koyacak gazilere gereken nasihati ettim.” derim o zaman
elbette Allah beni affeder; peki, ya sizler ne cevap vere-
ceksiniz?

Hepinizden isterim ki gayret kemerini belinize birkaç
yerden bağlayıp düşman üzerine gözlerinizi kırpmadan,
korkaklık ve alçaklık edenleri adamdan saymadan Allah’ı
yanı başınızda hissederek atılın. Benim duam hep sizinle
beraberdır. Büyüğünüz, küçüğünüz berhudar olasınız.

Bu söylevin türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Askerî B) Siyasi C) Dinî
D) Hukuki E) Akademik
2. Sultan Alparslan, Malazgirt Savaşı öncesi, ordugâhtaki
bütün kumandanları toplayarak kumandanlarına şu hita-
bede bulundu: “Ben Allah’a kendini veren mühtesipler gibi
sabırlıyım ve hayatını tehlikelere atan kimselerin yaptık-
ları gibi gazilerin başında savaşacağım. Eğer Allah, ken-
disinden beklediğim üzere, beni başarıya ulaştırırsa bu
güzel bir sonuç olacaktır; eğer durum bunun tersi olursa
oğlum Melikşah’ı yerime geçirip ona itaat etmenizi sizlere
vasiyet ediyorum.” Büyük bir heyecan ve inançla sultanı
dinleyen kumandanlar, hiç duraksamadan hep bir ağız-
dan “Baş üstüne!” dediler. Sultan son olarak şu hitabede
bulundu: “Ey askerlerim ve kumandanlarım! Galip gelir-
sek arzu ettiğimiz sonuç gerçekleşecektir, aksi takdirde
şehit olarak cennete gideriz. Beni izlemek isteyenler gel-
sinler, istemeyenler ise serbestçe geri dönebilirler. Bugün
burada, ne emreden bir sultan ne de emir alan bir asker
vardır. Bugün ben de sizlerden biri olarak sizinle birlikte
savaşacağım.”

Bu parçada söylevin;

- I. Bir topluluğun önünde bir düşünce ve inancı savun-
ma,
II. Dilin alıcıyı harekete geçirme işlevini kullanma,
III. Dinleyicileri ortak bir duyguda bir araya getirip heyecanlandırma

özelliklerinden hangileri söz konusudur?

- A) Yalnız I. B) Yalnız II. C) I ve III.
D) II ve III. E) I, II ve III.

3. **Söylev türüyle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?**

- A) Söyleyişte yersiz ve gereksiz vurgular yapılmamalıdır.
B) Anlaşılmaz ve abartılı sözler söylenmemelidir.
C) Etkili ve kısa cümleler kullanılmalıdır.
D) Konuşma, zihinde kalabilecek heyecanlı ve açık cümlelerle bitirilmelidir.
E) Konuşma yapılırken dinleyicilerle iletişimden özellikle kaçınılmalıdır.

4. **Aşağıdakilerden hangisi söylevin çeşitlerinden biri değildir?**

- A) Siyasi söylev B) Askerî söylev
C) Dinî söylev D) İktisadi söylev
E) Hukuki söylev

5. Yiğitlerim ve beylerim! Bilesiniz ki İstanbul’u almak bize emrolunmuştur ve kısmettir. İçimizde beslenen bu büyük emeli bugün işte açığa vururuz. Şu İstanbul şehri bugün iki yakamız arasında bir engeldir. Ve en güzel cihan payitahtı olmaya namzettir. Kral Konstantin’in fırsat buldukça yaptığı kötülükleri artık bitirmeye azmettim. Vakit zayi etmeden hemen cenk hazırlığı başlasın! Sefer meşakkatleri göze alınsın! Donanma takviye olunsun! Toplar dökürsün! Boğaz yakasında hisarlar inşa olunsun! Çoğu, babamın yadigarı olan siz vezirlerime, paşalarımıza, beylerime, ağalarımıza sonsuz itimadım vardır!

Bu parçada dilin aşağıdaki işlevlerinden hangileri ağır basmaktadır?

- A) dil ötesi - sanatsal
B) dil ötesi - heyecana bağlı
C) alıcıyı harekete geçirme - heyecana bağlı
D) göndergesel - heyecana bağlı
E) göndergesel - sanatsal

6. Aşağıdakilerden hangisi hatibin sahip olması gereken niteliklerden biri değildir?

- A) Konuşacağı konu hakkında ciddi bir araştırma ve hazırlık yapmalıdır.
B) Hitap edeceği kesimi yakından tanımalıdır.
C) Konuşması boyunca ses tonunu iyi ayarlamalıdır.
D) Konuşması sırasında dinleyicilerle sürekli bir teması sağlamalı, yazılı metne olabildiğince çok bakmalıdır.
E) Düşüncelerini tane tane anlatmalı, çok hızlı konuşmaktan kaçınmalıdır.

7. Bilim adamlarının, öğretim görevlilerinin, uzman kişilerin, yazar, şair veya sanatçıların, akademik bir topluluk karşısında kendi sahalarıyla ilgili konularda bilgi vermek amacıyla yaptıkları konuşmalardır.

Bu parçada tanımı yapılan söylev türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Akademik   B) Dinî   C) Siyasi
D) Hukuki   E) Askerî

8. Aslan askerlerim, mert olup, başa gelenleri duyup, dinleyip de gayretlenmeyen, Yüce Allah'tan zafer dileyip de cenge atılmayan, yarın mahşer günü ulu divanda, Allah'a ve Resûlullah'a ne cevap verecek? İslam olanlara bu hakaretleri reva gören düşmanların isteğini, amacını bilme-yecek ne var? Dünyada herkes gelip geçici, konup göçücüdür. Ne kadar yaşasak eninde sonunda ölecek değil miyiz? Ölümün elinden kurtulan var mı? Düşman elinde esir düşen çocuklar, yaşlılar, yarın mahşer günü yakamıza yapıştırlarsa ne yapacağız? Ahirette azap çekmek çok zordur.

Bu parçadan hareketle söylevi gerçekleştiren kişi ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Ordusuna savaş için cesaret vermeye çalışmıştır.
B) Konuşmasını bilgi vermek amacıyla gerçekleştirmiştir.
C) Dilin heyecan bildirme işlevini yoğun olarak kullanmıştır.
D) Savaşın manevi gerekçelerinden söz etmiştir.
E) Döneminin siyasi zihniyetini yansıtan ifadeler kullanmıştır.

9. Bir kişinin topluluk karşısında bir düşünce ve inancı savunmak ve onu topluluğa aşılacak amacıyla yaptığı etkili konuşmaya - - - - denir.

Bu cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) sohbet   B) söylev   C) anı
D) eleştiri   E) röportaj

10. "Vurgu, tonlama ve inandırıcı konuşma" kavramları aşağıdakilerden hangisi ile daha çok ilgilidir?

- A) Mektup   B) Röportaj   C) Nutuk
D) Makale   E) Eleştiri

11. İslami dönem Türk edebiyatında söylev; dinî ve askerî çeşitlerinin dışında çok fazla gelişmemiştir. Padişahların, sadrazamların, komutanların özellikle savaş meydanlarında yaptıkları konuşmalar bu dönemin askerî söylevlerine örnek gösterilebilir. Sultan Alparslan, I. Murat, Fatih Sultan Mehmet, Kanuni Sultan Süleyman, Sadrazam İbrahim Paşa, III. Selim'in bu tür söylevlerinden bazıları dönemin tarihçileri tarafından kayıt altına alınmıştır. Camilerde yapılan hutbe ve vaaz türündeki konuşmalar da dinî söylevlere örnek gösterilebilir. Bunların dışında tasavvuf ve tarikatların yaygınlaşmasıyla birlikte tekkelerde yapılan sohbetler de bu türün örnekleri sayılır. İlk büyük Türk mutasavvıflarından Ahmet Yesevi dinî söylev türünde en eski ve başarılı örnekleri vermiştir. Mevlâna'nın Konya'da yaptığı yedi vaazından meydana gelen "Mecâlis-i Seb'a", Aziz Mahmut Hüdayî'nin "El-Mecâlisü'l-Va'ziyye" ve "Nesâih ve Mevâiz" adıyla derlenen vaazları bu dönemin önemli dinî söylevleridir.

Bu parçada söylev ile ilgili aşağıdakilerden hangisine değililmemiştir?

- A) İslami Dönem'deki gelişimine
B) Değişiklik göstermesinin nedenlerine
C) Dinî söylev türünün en eski temsilcisine
D) İslami Dönem'de bu türde eser veren şahsiyetlere
E) Türe ait önemli eserlere

